

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:2014/51 (Siyasi Parti Mali Denetimi)

Karar Sayısı:2016/12

Karar Tarihi:10.2.2016

R.G.Tarih-Sayı:21.04.2016-29691

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

İşçi Partisi 2013 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, Zühtü ARSLAN, M. Emin KUZ ve Hasan Tahsin GÖKCAN'ın katılımlarıyla 17.12.2014 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında

2. İşçi Partisinin 2013 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine
- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiyeye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III- ESASIN İNCELENMESİ

3. İşçi Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2013 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Sadettin CEYHAN tarafından hazırlanan esas inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi öğelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2013 yılı gelirlerinin 3.149.859,68 TL, giderler toplamının 2.855.059,46 TL, gelecek yıla devreden nakit tutarının 466.135,42 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2013 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu haliyle 2013 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A- Gelirlerin İncelenmesi

1- Genel Merkez Gelirleri

6. Parti Genel Merkezinin yıl içerisinde gelirleri toplamı 516.623,64 TL olup, bunun 232.175,23 TL'si bağış gelirlerinden, 261.012,00 TL'si örgüt gelirlerinden, 6.807,70 TL'si satış

Esas Sayısı:2014/51 (Siyasi Parti Mali Denetimi)**Karar Sayısı:2016/12**

gelirlerinden, 12.393,51 TL'si tazminat gelirlerinden ve 4.235,20 TL'si diğer parti gelirlerinden oluşmaktadır.

7. 2013 yılı için 2820 sayılı Kanun'un 66. maddesine göre yasal bağış sınırı 30.710,36 TL olup söz konusu yasal bağış sınırı aşılmıştır.

8. Parti Genel Merkezinin 2013 yılı defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, aşağıda belirtilen dışındaki gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

9. Mihriban TATAR'ın 2013 yılında Partiye yaptığı bağış miktarı 33.542,00 TL'dir. 2013 yılı içinde bir kişinin bağış yapabileceği tutar 30.710,36 TL olduğundan dolayı 33.542,00 – 30.710,36 = 2.825,64 TL bağış sınırının üstünde kalmaktadır. 2820 sayılı Kanun'a aykırı olarak bağışta bulunma ve bağışı kabul etme nedeni sorulmuştur.

Mihriban TATAR'ın Yaptığı Bağışlara İlişkin Tablo

Yevmiye Tarihi ve No'su	Bağış Makbuzunun tarih ve No'su	Bağış Tutarı	Bağış Sınırını Aşan Tutar	Bağışı Kabul eden sorumlu ve Görevi
01.07.2013 / 143	01.07.2013 / 42260	5.200 TL	-	Mustafa Güleç (Genel Sayman)
02.09.2013 / 196	02.09.2013 / 42294	942 TL	-	Mustafa Güleç (Genel Sayman)
02.09.2013 / 196	02.09.2013 / 42295	14.400 TL	-	Mustafa Güleç (Genel Sayman)
01.10.2013 / 222	01.10.2013 / 42335	8.000 TL	-	Mustafa Güleç (Genel Sayman)
26.12.2013 / 296	26.12.2013 / 43488	5.000 TL	2.825,64 TL	Yalçın Büyükdaglı (Genel Sayman)

10. Parti yetkilileri gönderdiği cevapta;

“Söz konusu bağış tutarı, Mihriban Tatar tarafından değişik tarihlerde yapılan bağışlardan oluşmaktadır. 2013 yılında bir kişinin yapabileceği 30.710,36 TL sınırın aşılmış olması sehven gerçekleşmiştir.” demişlerdir.

11. 2820 sayılı Kanunu'nun 66. maddesinin ikinci fıkrasında, *“Yukarıdaki fıkranın dışında kalan gerçek ve tüzel kişilerin her birinin bir siyasi partiye aynı yıl içerisinde iki milyar liradan*

fazla kıymette ayni ve nakdi bağışta bulunması yasaktır.”; ek 6. maddesinde “Bu Kanunun 66 ve 70 inci maddelerinde yer alan parasal değerler her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, o yıl için 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca tespit ve ilan olunan yeniden değerlendirme oranında artırılır”; 76. maddesinin birinci fıkrasında ise “Bu Kanunun bağışlarla ilgili hükümlerine aykırı olarak bağış kabul ettiği Anayasa mahkemesince tespit edilen siyasi partilerin, 66. maddenin birinci ve üçüncü fıkralarına aykırı şekilde elde ettikleri gelirlerin tamamının Hazineye irad kaydedilmesine, taşınmaz malların Hazine adına tapuya tesciline; aynı maddenin ikinci fıkrasında belirtilen miktarlardan fazla gelirlerle taşınmaz malların bu fıkra da belirtilen miktarı geçen kısmının karşılığının Hazineye irat kaydedilmesine karar verilir.” şeklinde düzenleme yapılmıştır.

12. 2820 sayılı Kanun’un 66. maddesine göre, 2013 yılı için bir kişinin bağış yapabileceği miktar 30.710,36 TL olduğundan bu tutarı aşan 2.825,64 TL tutarındaki bağış geliri karşılığı malvarlığının aynı Kanun’un 76. maddesi uyarınca Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

13. Ayrıca 2820 sayılı Kanun’un 116. maddesinde, “Bu Kanunun 66 ncı maddesi hükümlerine aykırı olarak bağışta bulunan kimse ve bağışı kabul eden parti sorumlusu, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” denildiğinden, Kanun’a aykırı olarak bağışta bulunan Feridun İRMEK ile bağışı kabul eden parti sorumluları Mustafa Güleç ve Yalçın BÜYÜKDAĞLI hakkında gerekli yasal işlemlerin yapılabilmesi için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

14. Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamıştır.

15. İşçi Partisi Genel Merkezinin 2013 yılı defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, geri kalan gelirlerinin 2820 sayılı Kanun’un 61-69. maddelerine uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2- İl Örgütleri Gelirleri

16. Partinin il örgütlerinin gelirleri 2.633.236,04 TL olup, bunun 1.187.999,77 TL’si üye aidatlarından, 1.133.700,45 TL’si bağış gelirlerinden, 245.671,25 TL’si alınan örgüt yardımlarından, 48.995,67 TL’si parti etkinlik gelirlerinden, 8.526,45 TL’si satış gelirlerinden ve 8.342,45TL’si diğer parti gelirlerinden oluşmaktadır.

17. İl örgütlerinin 2013 yılı kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Kanun’a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

B- Giderlerin İncelenmesi

1- Genel Merkez Giderleri

18. Parti Genel Merkezinin 2013 yılı giderleri toplamı 508.899,32 TL olup, bunun 202.881,66 TL’si yönetim giderlerinden, 122.795,50 TL’si personel giderlerinden, 4.500,00 TL’si verilen örgüt yardımlarından, 160.550,00 TL’si parti etkinlik giderlerinden, 16.066,31 TL’si basın, yayın ve propaganda giderlerinden ve 2.105,85 TL’si vergi, hukuk ve mahkeme giderlerinden oluşmaktadır.

19. Parti Genel Merkezinin 2013 yılı gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede giderlerin 2820 sayılı Kanun’a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2- İl Örgütleri Giderleri

20. Parti il örgütlerinin giderleri 2.346.160,14 TL olup, bunun 1.287.912,99 TL'si yönetim giderlerinden, 3.830,00 TL'si personel giderlerinden, 511.679,64 TL'si verilen örgüt yardımlarından, 159.502,32 TL'si parti etkinlik giderlerinden, 128.238,57 TL'si gezi, seçim ve toplantı giderlerinden, 101.686,60 TL'si basın, yayın ve propaganda giderlerinden, 11.460,30 TL'si demirbaş alışı giderlerinden, 5.968,28 TL'si vergi, hukuk ve mahkeme giderlerinden, 135.881,44 TL'si diğer parti giderlerinden oluşmaktadır.

21. Parti il örgütlerinin 2013 yılı kesin hesap çizelgelerinin gider bölümü üzerinde yapılan incelemede, giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

C- Parti Mallarının İncelenmesi

22. İşçi Partisinin sunmuş olduğu defter ve belgeler üzerinde yapılan incelemelerde partinin 2013 yılında herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ve hak ediniminde bulunmadığı tespit edilmiştir.

IV- SONUÇ

İşçi Partisinin 2013 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1- Parti Genel Merkezince 2820 sayılı Kanun'un 66. maddesine aykırı olarak elde edilen toplam 2.825,64 TL tutarındaki bağış geliri karşılığı malvarlığının aynı Kanun'un 76. maddesi uyarınca Hazineye irat kaydedilmesine,

2- Partinin 2013 yılı kesin hesabında gösterilen 3.149.859,68 TL gelir ve 2.855.059,46 TL gider toplamının Hazineye irat kaydedilenler dışında kalan bölümünün eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna,

3- 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 116. maddesine aykırı bağışta bulunan ile bağışı kabul eden Parti sorumluları hakkında gerekli yasal işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA 10.2.2016 tarihinde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Başkanvekili
Zühtü ARSLAN	Burhan ÜSTÜN	Engin YILDIRIM
Üye	Üye	Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR	Serruh KALELİ	Osman Alifeyyaz PAKSÜT
Üye	Üye	Üye
Recep KÖMÜRCÜ	Alparslan ALTAN	Nuri NECİPOĞLU
Üye	Üye	Üye

Hicabi DURSUN

Celal Mümtaz AKINCI

Erdal TERCAN

Üye

Üye

Üye

Muammer TOPAL

M. Emin KUZ

Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye

Üye

Kadir ÖZKAYA

Rıdvan GÜLEÇ

KARŞIOY YAZISI

İşçi Partisinin 2013 yılı mali denetiminde, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 66. maddesinde öngörülen sınırın üzerinde bağış yapılması nedeniyle sınırı aşan miktarın hazineye irat kaydedilmesine, ayrıca ilgililer hakkında suç duyurusunda bulunulmasına karar verilmiştir. Uygulanan hükümlerin Anayasa'ya aykırı olduğu düşüncesiyle çoğunluk kararına katılmıyorum.

İlgili mevzuatın Anayasa'ya aykırılık nedenleri aşağıda açıklanmaktadır.

I- Siyasi Partilerin Finansmanına İlişkin Uluslararası Standartlar:

1. Siyasi partilerin finansmanı, dünyada genel olarak siyasetin ve seçim kampanyalarının finansmanı başlığı altında incelenmektedir. Siyasi partilerin ulusal mevzuatlarda bir takım kurallara bağlanması 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra görülmeye başlamıştır. Finansman ve mali kaynaklar konusunda her ülkenin mevzuatı farklı olup, nisbeten ayrıntılı düzenlemeler daha ziyade kara Avrupası'nda yer almaktadır.

2. Ülkemizin de içinde yer aldığı Avrupa demokratik değerler sisteminde siyasi partilerin gelirlerinin ve seçim harcamalarının belli ve öngörülebilir kurallar çerçevesinde, açık, şeffaf ve denetlenebilir bir şekilde gerçekleştirilmesi, hem siyaset yapma hakkının ve siyasi parti özgürlüğünün, hem de hem de eşit ve adil demokratik çoğulcu katılımın vazgeçilmez bir unsuru olarak görülmektedir.

3. Bu konuda AGİT Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi ile **Venedik Komisyonu** tarafından geliştirilen ve Venedik Komisyonu'nun 15-16 Ekim 2010 tarihlerinde yapılan 84. Genel Kurulunda kabul edilen siyasi parti düzenlemelerine ilişkin temel ilkeler (*Guidelines on Political Party Regulation*) adlı kapsamlı bir belge bulunmaktadır. Belgenin parti finansmanına ilişkin "*Funding of Political Parties*" başlıklı bölümü 159-217. paragraflardan oluşmaktadır. Burada yer alan ilkeler arasında önemle vurgulananlar şunlardır:

- Siyasi partilerin temel işlevlerini yerine getirebilmeleri için yeterli mali kaynaklara ihtiyacı vardır,

- Partilerin bağış yapan özel kişilerin aşırı ve uygun olmayan etkilerine karşı bağımsızlığını koruyabilmesi, fırsat eşitliği temelinde birbirleri için rekabet edebilmesi için parti gelirleri belli düzenlemelere tabi tutulmalıdır,

- Gerek devlet finansmanı gerek özel bağışlar belli sınırları aşmamalıdır,

- Partilerin finansmanında kamu kaynakları ve özel bağışlar birlikte kullanılmalı ancak aralarında bir denge gözetilmelidir,

- Devlet yardımları konusunda adil ölçütler getirilmelidir,

- Seçim kampanyalarında harcama limitleri konulmalıdır,

- Yasalara aykırı finansmana karşı yasal yaptırımlar öngörülmalıdır.

4. Özel kişilerce yapılan bağışlar konusunda ilke olarak, partilere mali destek sağlamanın da siyasal katılımın meşru bir yolu olduğu, yasa ile yasaklanmış olmadıkça herkesin istediği siyasi partiye mali veya ayni katkılar yapmaya hakkı olduğu belirtilmektedir (para.170). Bununla birlikte, bağışlara makul bir sınır getirilebileceği ve tek bir kişi tarafından yapılacak bağış miktarının sınırlanabileceği belirtilmektedir (par.175).

5. Siyasi partilerin kamu kaynaklarından finansmanı konusunda amacın, siyasi partiler arasında fırsat eşitliğinin sağlanması olması temel ilkedir. Bunun önemli bir boyutunun da seçimlerde adaylar arasındaki adil rekabet ortamının oluşturulması olduğu vurgulanmalıdır. Kamu kaynaklarından yardım Devletçe mali yardım şeklinde olabileceği gibi, siyasi parti faaliyetlerinde vergi indirimi, kamuya ait medya organlarından ücretsiz yararlanma veya kamuya ait bina ve salonların toplantı ve etkinlikler için ücretsiz tahsisi gibi yöntemler de bulunmaktadır.

6. Devletçe mali yardım, mutlak eşitlik esası üzerinde n her partiye belli bir miktarın katkı olarak verilmesi veya “hakça” (*equitable*) paylaşım esası üzerinden partilere, seçimlerde aldıkları sonuçlara göre yardım yapılması şeklinde olabilmektedir. Çoğunlukla “hakça” yardım yöntemi kabul edilen yöntemdir. Ancak bazı durumlarda devlet yardımlarının israf ve yolsuzluk boyutuna varıldığı da görülmektedir. İtalya’da bu nedenle, siyasi partilere devlet yardımının tamamen kaldırılmasına karar verilmiş ve 2017’den sonra partilerin tamamen özel kişilerce finanse edileceği bir düzenleme kabul edilmiştir (*Reuters* haberi, 20 Şubat 2014).

7. Devlet yardımı asgari olarak, parlamentoda temsil edilen siyasi partilerin hepsine verilmelidir. Ancak, siyasal çoğulculuğu geliştirmek, özellikle yeni kurulacak partilere şans tanımak amacıyla seçimlere katılan ve geçerli adaylar gösteren bütün partilere de yardım yapılması öngörülmalıdır (par.188,190). Devlet yardımları, bir veya iki büyük partinin tekelinde olmamalıdır.

8. Venedik Komisyonu, bu konularda kesin önerilerde bulunmamakla birlikte özenle vurguladığı husus, seçmenlerin gerçek bir tercih yapabilmeleri için devlet yardımlarından faydalandırılma konusunda partilere “cömert” bir yaklaşım gösterilmesidir.

9. Venedik Komisyonu ilkelerinin yanısıra, akademik alanda parti finansmanı konusunda yapılmış pek çok çalışma bulunmaktadır. Bunlardan, *Birmingham* Üniversitesinde *Ingrid van Biezen* tarafından yapılan kapsamlı bir çalışma (*Financing Political Parties and Election Campaigns-Guidelines*) Avrupa Konseyi’nce yayınlanmış olup, bu çalışmada da önemli tespitlerde bulunmaktadır. Bu meyanda:

- Siyasi partilerin ve seçim kampanyalarının finansmanında devlet ve özel kişi yardımları arasında makul bir denge kurulmalıdır,

- Özel kişilerce bağışlar sıkı kurallara bağlanmalıdır, özel bağışlara üst sınır konulmalıdır,

- Partilerin seçim harcamaları için belli bir üst limit konulmalıdır,

- Bütün gelir ve giderler şeffaf olmalı ve bağımsız bir makam tarafından denetlenmelidir,

- Yasalara aykırı finansmana yaptırımlar öngörülmelidir.

10. Adı geçen eserde partilere yardımların objektif, adil ve makul ölçütlere bağlanması gereğinin ve devletin, yeni partilerin siyasi arenaya katılarak rakipleri ile eşit fırsatlardan yararlanarak siyaset yapabilmesini sağlamak zorunda olduğunun altı çizilmiştir.

11. Siyasi partilere özel kişilerce yapılabilecek yardımların sınırlandırılması, belli kişilerin partiler aracılığıyla nüfuz sağlama ve siyasi partinin görüşleri ile programını demokratik esaslara aykırı olarak özel çıkarlar yönünde değiştirmeye çalışılmasının önlenmesi, yani sağlıklı bir demokratik katılımın güvence altına alınması için gereklidir. Bu konu seçimlerde adayların belirlenmesi ile de ilgili olup, özellikle ABD’de seçim kampanyalarının özel kişilerce finansmanı belirli özel veya grup çıkarlarının siyaseti ifsad edici etkileri ciddi tartışmalara neden olmaktadır.

12. Siyasi partilerin finansmanı hakkındaki mevzuata uymayan partilere uygulanacak yaptırımlar konusunda hem Venedik Komisyonu kılavuz ilkelerinde hem de adı geçen Avrupa Konseyi yayınında değerlendirmeler yer almış ve siyasetin finansmanına ilişkin mevzuata aykırı olduğu bağımsız bir denetimle ortaya çıkan eylemlere karşı, eylemin türüne ve ağırlığına göre aşağıdaki şekilde ölçülü yaptırımlar uygulanması önerilmiştir:

- İdari para cezaları,
- Kamu kaynaklarından kısmen veya tamamen yararlandırılmama,
- Seçim kampanyası yardımlarından yararlandırılmama,
- Yasaya aykırı olarak elde edilen gelirlerin kamuya mal edilmesi (irat kaydı),
- Belli bir dönem seçimlere katılamama,
- Ciddi suçların işlenmesi halinde parti ve yetkilileri hakkında ceza kovuşturması,
- Yasalara aykırı olarak seçildiği anlaşılan kişilerin seçiminin iptali,
- Partinin kapatılması

13. Partilere uygulanacak her türlü yaptırıma karşı adil yargılanma hakkı kapsamında (AIHS Madde 6 kapsamında) savunma hakkı tanınması da zorunludur. Bu çerçevede hakkında yaptırım uygulanan parti, bağımsız yargı önünde görüşlerini serbestçe dile getirebilmeli ve delillerini sunarak tartışılmasını sağlayabilmelidir.

14. Partilere uygulanacak her türlü yaptırımda ölçülülük ilkesi esastır (*Venedik Komisyonu-Guidelines; para.225,227*). Yaptırımı uygulayan kamu gücü, yaptırımın amacını, korunması istenen haklar ve siyasi çoğulculuk üzerinde olabilecek olumsuz etkilerini de düşünerek, dengeli bir şekilde uygulamalıdır.

II- Anayasadaki Düzenlemelerin Değerlendirilmesi

15. Anayasa’nın 67. maddesinde vatandaşların bağımsız olarak veya bir siyasi parti içinde siyasi faaliyette bulunma hakkına sahip olduğu, 68. maddesinde vatandaşların siyasi parti kurma ve ayrılma hakkına sahip bulunduğu belirtilmiş; siyasi partilere devletin yeterli düzeyde ve hakça mali yardım yapacağı, yapılacak yardımın tabi olduğu esasların kanunla düzenleneceği belirtilmiştir.

16. Anayasa’nın 68. maddesindeki “hakça” ifadesinin, Venedik Komisyonunca da vurgulanan “*equitable*” anlamında olduğunun kabulü gerekir. Öte yandan, Anayasa, siyasi partilere

devletçe yardım esasını kabul ederken büyük-küçük parti ayrımı gözetmemiş, “*hangi partilere yardım yapılacağı...*” şeklinde bir ifade de kullanmamıştır. Bundan anlaşılması gereken, hukuken parti kimliğini kazanmış her türlü yasal örgütlenmenin devlet yardımına ilke olarak müstehak olduğudur. Ancak mevzuat, siyasi partilere devlet yardımını oldukça yüksek (sonradan biraz daha makul seviye olan yüzde üçe indirilmekle birlikte) bir oranda oy alan partilerle sınırlamış ve bunda gerek Anayasa Mahkemesince, gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince bir sorun görülmemiştir.

17. Anayasa’nın bu hükmü, kuşkusuz, alacağı oy ne olursa olsun her partiye devletçe mali yardım yapılacağı şeklinde anlaşılmamalıdır. Ancak Anayasa’nın amacı, her partinin yeterli düzeyde ve kişisel çıkarlardan bağımsız olacak şekilde siyasi faaliyet yapabilmek için yeterli kaynaklara sahip kılınmasıdır. Bu nedenle, nakdi yardıma hak kazanamayan partilere de yukarıda anlatılan demokratik ilkeler gereğince aynı veya kampanya yardımları da yapılabilir ve Anayasa’da buna bir engel bulunmadığı anlaşılmaktadır.

18. Anayasa, partilere yapılacak bağışlardan söz ettiği, ancak bunun tabi olacağı esasları kanunla yapılacak düzenlemelere bıraktığından, özel bağışların Anayasal bir dayanağı olduğu, dolayısıyla bu özel bağışlara kanunla getirilecek sınırlamaların da Anayasa’nın 13. maddesi gereğince demokratik bir toplumda zorunlu ve ölçülü olması gerekir.

19. Aynı şekilde, siyasi parti mevzuatına aykırı olarak yapılan özel finansmanın yani bağışların bir yaptırıma bağlanması halinde de bunun, yine Anayasa’nın 13. maddesi gereğince demokratik bir toplumda zorunlu ve ölçülü olması gerekmektedir.

20. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu’nun bağışlarla ilgili 66. maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesinde siyasi partilere aynı ve nakdi bağış yapamayacak olan tüzel kişilikler sayılmış, ikinci cümlesinde ise kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, işçi ve işveren sendikaları ile bunların üst kuruluşlarının, derneklerin, vakıfların ve kooperatiflerin, özel kanunlarında yer alan hükümlere uymak koşuluyla siyasi partilere maddi yardım ve bağışta bulunabilecekleri belirtilmiştir. Maddenin ikinci fıkrasının ilk cümlesinde ise “*Yukarıdaki fıkranın dışında kalan gerçek ve tüzel kişilerin her birinin bir siyasi partiye aynı yıl içerisinde iki milyar liradan fazla kıymette aynı veya nakdi bağışta bulunması veya yayınları kullandırması yasaktır*” denilmiştir. Kanun’un Ek Madde 6’sı gereğince sözü geçen iki milyar lira her takvim yılı başından geçerli olmak üzere o yıl için 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca tespit ve ilan olunan yeniden değerlendirme oranında arttırılmaktadır.

21. Öte yandan, 2820 sayılı Kanun’un 116. maddesiyle, 66. madde hükümlerine aykırı olarak azami miktarın üstünde bağış yapan ve bu bağışı kabul eden kişilerin altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacakları öngörülmüştür.

22. Aşağıda, 2820 sayılı Kanun’un 66. maddesindeki iki milyar liralık bağış sınırının ve 116. maddesinde belirtilen altı aydan bir yıla kadar hapis cezasının Anayasa’ya aykırılığı açıklanacaktır.

III- Anayasa’ya Aykırılık Sorunu:

A) Devlet Yardımı Almayan Küçük Partiler Yönünden 2820 sayılı Kanun’un 66. Maddesinin İkinci Fıkrasındaki Bağış Yapma Sınırı:

23. Siyasi Partilerin uyacakları demokratik esasları ve bu bağlamda yapılabilecek ulusal düzenlemelerin standartlarını belirleyen Venedik Komisyonu ve Avrupa Konseyi kılavuz ilkeleri yukarıdaki maddelerde anlatılmıştı. Bu çerçevede partilerin fırsat eşitliğinden yararlanmaları, demokratik çoğulculuğun sağlanması ve her siyasi partiye hakça yardımlar sağlanması ilkeleri çerçevesinde partilerin demokratik siyasal amaç ve işlevlerini yerine getirebilmeleri için hem özel

hem de kamu kaynaklarından dengeli bir biçimde finanse edilmeleri gereğinin genel kabul gördüğü de belirtilmişti.

24. Aynı standartlara göre, siyasi partilere bir kişi tarafından yapılabilecek bağışların bir üst sınırı olmasının sakıncalı bulunmadığı; hatta bunun az sayıdaki belli kişilerce bir siyasi parti nezdinde nüfuz sağlanması, siyasi parti program ve ilkelerinin özel kişisel çıkarlar doğrultusunda etkilenmeye ve değiştirilmeye çalışılması gibi anti-demokratik sonuçların önlenmesi için zorunlu görüldüğü anlaşılmaktadır.

25. Şunu da belirtmek gerekir ki Avrupa demokratik standartlarına göre siyasi partilerin finansmanı ancak dengeli, hakça ve bütünlük içinde demokratik katılım ve temsile uygun bir sistem içinde gerçekleştirilmelidir. Anayasa'nın 2. ve 68. maddeleri de esasen bunu öngörmektedir. Her ne kadar yalnızca devlet nakdi yardımının belli bir oranda oy alan partilerle sınırlandırılmasını öngören bir kural tek başına Anayasa'ya veya AİHS'ne aykırılık teşkil etmeyebilecek ise de devletten nakdi yardım alamayan partilerin yeterli kaynaklara sahip olmaları başka yöntem ve yollarla sağlanmalıdır. Aksi halde partiler arasında fırsat eşitliği sağlanmış olmayacaktır.

26. Partiler de vakıf ve dernekler gibi örgütlenme özgürlüğü kapsamındaki kuruluşlardır. Mevzuatımızda dernek ve vakıfların bir kişiden kabul edebilecekleri bağışlarda sınır olmadığı gibi, dernek ve vakıfların, kooperatiflerin, sendikaların, siyasi partilere yapabilecekleri bağışlarda da sınırlama bulunmamaktadır. Bu durumda, 66. maddedeki sınırlama sadece ticaret şirketleri ve gerçek kişiler yönünden hüküm ifade etmektedir.

27. Gerçek kişiler yönünden bu sınırlama, Anayasa'nın 67. maddesindeki siyasi faaliyette bulunma hakkına, 68.maddesindeki siyasi parti kurma hakkına yapılmış bir müdahaledir. Bu müdahalenin kanunla yapıldığı ve meşru bir amaca yönelik olduğu da anlaşılmaktadır. Ancak demokratik bir toplumda zorunluluk ve ölçülülük yönünden ayrı bir değerlendirme yapılması gerekmektedir.

28. Devletten nakdi veya ayni yardım alamayan, genel ve yerel seçimlerde (ki yerel seçimlerde ülke barajı olmadığından en küçük partinin adayları da en büyük partilerin adayları kadar seçilme şansına sahiptir) adaylarının kampanyasını finanse edemeyen, dernek-vakıf-sendika ve kooperatiflerden bağış alma şansları da büyük partilere göre çok daha az olan (çünkü bu partiler seçim barajı nedeniyle parlamentoya giremeyeceklerinden yasama çalışmalarını da etkileme olanakları yoktur) küçük partilerin tek gelir kaynağı olarak, üye ve seçmenlerinin bağışları kalmaktadır. Ancak bu gelirlerin amacına aykırı olarak, yani nüfuz satın alma, partiyi yasama çalışmalarında kişisel çıkarlara hizmet etmek için yönlendirme gibi sakıncalar söz konusu olmadığı hallerde dahi kısıtlanması, sözü geçen küçük partiler yönünden demokratik çoğulcu rekabet imkanını tamamen ortadan kaldırmaktadır. Bu nedenle 66. maddedeki sınırlama, ayni veya nakdi hiçbir devlet yardımı almayan partiler yönünden Anayasa'nın 67. ve 68. maddelerine aykırı, ölçüsüz bir müdahaledir.

29. Bu yönüyle bahse konu kural, Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ve 10. maddesindeki eşitlik (fırsat eşitliği) ilkelerine de aykırıdır.

B) Yapılan Bağışın Yasal Sınırı Aşmasından Dolayı Hapis Cezası Öngörülmesi Yönünden:

30. Yasal sınırı aşan miktarda bağış yapılması halinde bağışı yapana veya bu bağışı kabul eden partiye veya yetkililerine bir çeşit yaptırım uygulanması, yukarıda özetlenen Venedik Komisyonu ve Avrupa Konseyi kılavuz ilkeleriyle de uyumlu olacaktır. Ancak yine aynı kılavuz ilkelerde, parti yasakları ile ilgili yaptırımların eylemle orantılı ve mutlak surette ölçülü olması

gereği de önemle vurgulanmıştır. Anayasa'nın hükümleri arasında farklı bir değerlendirme yapılmasını gerektiren bir kural da bulunmamaktadır.

31. Bağış sınırlarına uymamanın bir yaptırıma bağlanması, siyasete mali yardım yoluyla katkı yapma hakkına kanunla yapılmış ve meşru amacı olan bir müdahaledir. Ancak 2802 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 116. maddesindeki yaptırım, ölçülü değildir. Şöyle ki:

32. Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesi, 67. ve 68. maddelerindeki siyaset yapma hakkı kapsamında desteklediği partiye nakdi yardımda bulunmanın vatandaşlar için bir Anayasal hak oluşu, bu hakkın kullanımında sehven de olabilecek usulsüzlüklerin hürriyeti bağlayıcı ceza yerine daha hafif yaptırımlarla da giderilebilecek olması, fazla meblağın esasen hazineye irat kaydedilmesi, Avrupa standartlarında siyasi partilerle ilgili hapis cezalarının yaptırımlar sıralamasında ancak en sonlarda ve demokratik düzene en çok zarar veren eylemler için öngörülebilecek olduğu gözetildiğinde, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası öngören kuralın ölçüsüzlüğü açıktır. Bu nedenle ilgililer hakkında suç duyurusunda bulunulması, soruşturma açılması veya kovuşturma yapılması Anayasa'ya aykırıdır.

33. Yukarıdaki nedenlerle denetlenen Parti hakkındaki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye

Osman
Alifeyyaz
PAKSÜT